

HAAPAJÄRVEN KAUPUNKI

Tarkastuslautakunta

Kuvat Jarmo Eronen

ARVIOINTIKERTOMUS

VUODELTA 2016

Sisällysluettelo

Puheenjohtajan katsaus

Tarkastuslautakunta

- ***Kaupungin oman ulkoisen valvonnan ja sisäisen valvonnan järjestäminen***
- ***Tarkastuslautakunnan toiminta***

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

- ***Tavoitteiden asettaminen***
- ***Kunnan taloudellinen asema ja sen kehittyminen***

Tarkastuslautakunnan arvio vuoden 2016 talousarvioon asetettujen tavoitteiden toteutumisesta

Tasapainottamisohjelma

Tuloslaskelma

Rahoitusosa

Konsernitarkastelu

- ***Hallintopalvelut***

 - Henkilöstötilinpäätös*

 - Selännepalvelut*

- ***Sivistystoimi***

 - Hallinto*

 - Varhaiskasvatus*

 - Perusopetus*

 - Lukio*

 - Vapaa-ajan koulutus, Jokilatvan opisto*

 - Kulttuuripalvelut*

 - Ruokapalvelut*

 - Kirjasto*

 - Liikunta*

- ***Tekniset palvelut***

 - Hulevesimaksu*

 - Kaavoitus*

 - Yksityistiet*

 - Liikenneväylät*

- ***Investoinnit***

Haapajärven kaupunki

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Haapajärven kaupunginvaltuustolle

Haapajärven kaupungin tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2016

Puheenjohtajan katsaus

Vuoden 2016 arviointikertomus on valmistunut. Kaupungin taloudellinen tilanne heikkeni edellisvuodesta. Toimintakate oli 46,2 m€, mikä on 1,6 m€ ja 3,6 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Toimintakatteen kasvu aiheutui pääosin peruspalvelukuntayhtymä Selänteen maksuosuudesta, joka kasvoi 4,2 % edellisvuodesta. Vuosikate oli 1,1 m€, mikä on 2,0 m€ euroa ja 64 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tilikauden alijäämä oli noin 744.000 euroa, kun alkuperäisessä talousarviossa arvioitiin olevan ylijäämää noin 878.000 euroa. Verotulot ja rahoitustuotot vähenivät edellisvuodesta, mutta valtionosuudet lisääntyivät. Nettoinvestoinnit olivat 3,6 m€, jonka takia lainakanta kasvoi 2,7 m€.

Kaupungin investoinneista: uimahallin rakentaminen aloitettiin keväällä, Ståhlbergin kadun kunnostaminen loppuunsaatettiin, torialueen rakentaminen herätti yleistä mielihäilyä sekä puolesta että vastaan torin sulana pitämisestä. Kaupungin yleisilme muuttui nykyaikaisemmaksi eri kauppaliikkeiden uusien rakennusten myötä.

Tarkastuslautakunta on erittäin huolissaan kaupungin ikärakenteen kehityksestä. Kaupungissa on paljon ikääntyneitä ihmisiä ja nuoret muuttavat työn perässä pois. Kaupungin hallituksen/valtuuston tulisi tehdä toimenpiteitä muuttotappion pysäyttämiseksi. Tarkastuslautakunta on myös huolissaan kaupungin henkilökunnan sairauspoissaoloista. Poissaoloihin vaikutti varhaiskasvatuksen siirtyminen kaupungille vuoden 2016 alussa.

On kannustettava viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä jatkamaan jo alkuun saatettuja ponnisteluja talouden tasapainottamiseksi. Rentouttavaa kesää kaikille!

Reijo Puranen
Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

1. Tarkastuslautakunta

Kaupungin oman ulkoisen valvonnan ja sisäisen valvonnan järjestäminen

Kuntalain 71 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmistettava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kaupungin taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainottamisen toteutumista.

Tarkastuslautakunnan arviointitehtävä on osa kunnan ulkoista tarkastusta, jonka toisen osan muodostaa tilintarkastajan suorittama tilintarkastus.

Kuntalain 74 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä kaupunginhallituksen lausunto.

Tarkastuslautakuntaan kuuluvat puheenjohtajana Reijo Puranen, varapuheenjohtajana Esko Isoniemi sekä jäseninä Helvi Kekkonen, Anne Hannila, Jussi Peltokorpi ja Ritva Kyllönen. Varajäsenet Saija Isoniemi, Martti Hirvi ja Urho Vatanen ovat osallistuneet aktiivisesti kokouksiin varsinaisten jäsenten ilmoitettua esteistä.

Tarkastuslautakunnan esittelijänä on toiminut puheenjohtaja Reijo Puranen. Lautakunnan valmistelijana ja sihteerinä on toiminut toimistosihteerä Seija Ainassaari ja palvelusihteerä Jyri Flink.

Hallinnon ja talouden tilintarkastajana on toiminut KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHTT Elina Pesonen ja JHTT Helena Järvenpää. Tilintarkastaja on raportoinut sopimuksen mukaisesti suorittamistaan tarkastuksista tarkastuslautakunnalle ja antanut kuntalain 75 §:n mukaisen tilintarkastuskertomuksen.

Lisäksi tilintarkastajan kirjalliset salaiset raportit (JulkL 24 1. mom. 15 kohta) on toimitettu tiedoksi kaupunginjohtajalle ja talous- ja hallintojohtajalle.

Tarkastuslautakunnan toiminta

Lautakunta on kokoontunut vuoteen 2016 kohdistuvaa arviointia varten 11 kertaa. Työnsä lautakunta on toteuttanut etukäteen laaditun työohjelman mukaisesti.

Lautakunta on tutustunut laaja-alaisesti kaupungin toimielinten toimintaan viranhaltijoiden esittelyjen, toimintaa ja taloutta koskevien raporttien ja toimielinten pöytäkirjojen avulla. Arviointi perustuu tarkastuslautakunnan saamiin tietoihin, kansalaispalautteeseen ja toimintakertomustietoihin.

Arviointikertomuksen laadintaprosessissa korostuu lautakunnan jäsenten rooli käsiteltävien asioiden ja niistä esitettävien arviointien osalta. Tällä on haluttu korostaa sitä, että vain lautakunnan jäsenet allekirjoittavat kertomuksen. Viranhaltijan vastuulla on lähinnä tarkastuslautakunnalle toimitettavien riittävien tietojen hankinta, joiden pohjalta lautakunta voi laatia arvionsa.

2. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteiden asettaminen

Kuntalain 65 §:ssä korostetaan tavoitteiden asettamista ja niiden seurannan merkitystä toiminnan ja talouden ohjauksessa sekä kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin. Valtuusto voi johtaa kuntaorganisaatiota vain asettamalla talousarvion teon yhteydessä realistiset toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteiden tulee olla mitattavia, niiden tulee ilmaista palvelujen saatavuutta, niihin pitää pystyä vaikuttamaan ja niiden välillä tulee olla selkeä resurssiyhteys.

Talousarvion toteutumisvertailussa sekä raportointien yhteydessä tulee seurata myös toiminnallisten tavoitteiden toteutumista.

Kunnan taloudellinen asema ja sen kehittyminen

Haapajärven kaupungin tilinpäätös vuodelta 2016 on alijäämäinen 743 797,57 €. Talousarviossa oli ennakoitu ylijäämää 878 503 € ja talousarviomuutosten jälkeen alijäämää 495 401 €.

Talousarviossa ennakoitua heikompaan tulokseen vaikuttivat mm. seuraavat seikat

- Muita rahoitustuottoja kertyi sijoituksista n. 135 000 € ennakoitua vähemmän*
- verotuloja kertyi n. 264 000 € arvioitua vähemmän*
- satunnaisia kuluja kirjattiin n. 259 000 €, mikä johtui palautuksista Lemminkäiselle asfalttikartelliasiansa Hovioikeuden tuomion perusteella*
- poistot olivat n. 22 000 € arvioitua suuremmat.*

Alla olevassa taulukossa on esitetty vertailu kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annetun lain (15.2.2007) 9 §:ssä tarkoitettuihin rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavien kunnan talouden tunnuslukujen raja-arvoihin:

Tunnusluku	Raja-arvo	Haapajärvi 2014	Haapajärvi 2015	Haapajärvi 2016	alittuu/ylittyy
<i>Kunnan vuosikate ilman kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 13 §:n mukaista harkinnanvaraista rahoitusavustusta negatiivinen</i>	0	1401	3212	1162	Ei
<i>Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti</i>	19,75	21,00	22,00	22,00	Kyllä
<i>Asukasta kohti laskettu kunnan lainamäärä ylittää kaikkien kuntien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla</i>	4 253	4358	4021	4449	Kyllä
<i>Kunnan taseessa on kertynyttä alijäämää</i>	0	-1675	-2	-746	Kyllä
<i>Kunnan omavaraisuusaste on alle 50 %</i>	50	39,4	42,4	39,8	Kyllä
<i>Kunnan suhteellinen velkaantuneisuus on vähintään 50 %</i>	50	70,9	65,1	69,7	Kyllä

Kuten yllä olevasta taulukosta käy esille, Haapajärven kaupungilla rahoituksen riittävyys ja vakavaraisuutta kuvaavan kuuden tunnusluvun raja-arvo ylittyy viiden tunnusluvun osalta. Kertynyt alijäämä kasvoi tilinpäätösvuonna.

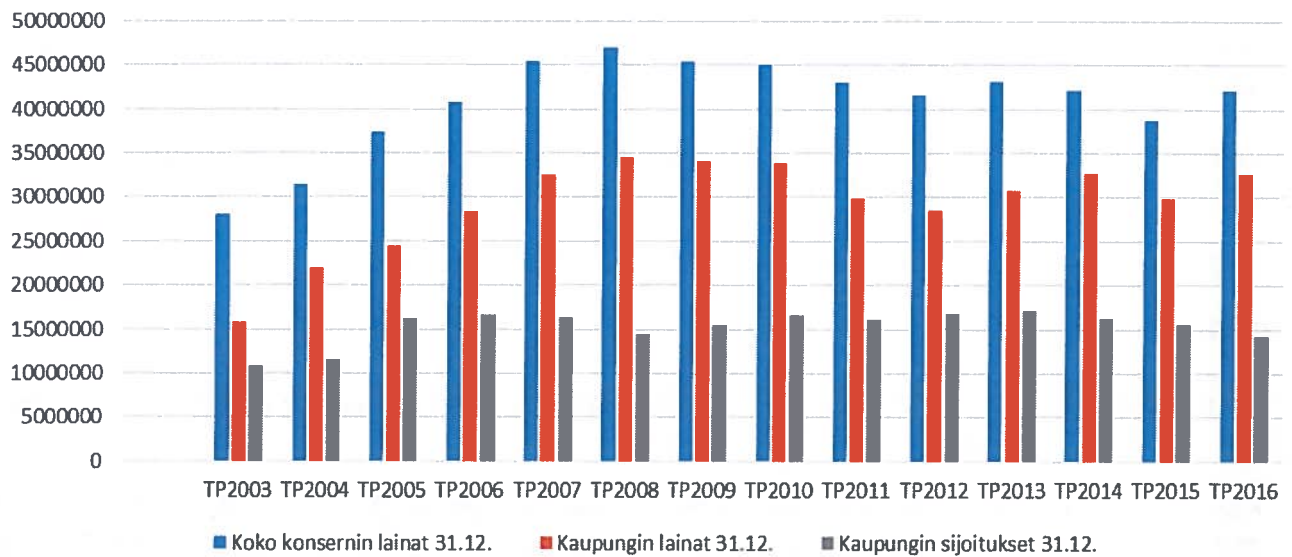
Haapajärven kaupungin lainakanta 31.12.2016 oli 32 615 286 €. Lainamäärä kasvoi vuoden aikana 2 708 002 €. Kaupungin lainaa asukasta kohti oli vuoden vaihteessa 4 449 €.

Konsernin lainakanta 31.12.2016 oli 42 098 362 €. Koko konsernissa lainamäärä kasvoi vuoden aikana 3 320 607 €. Konsernin lainat asukasta kohti vuoden vaihteessa oli 5 743 €.

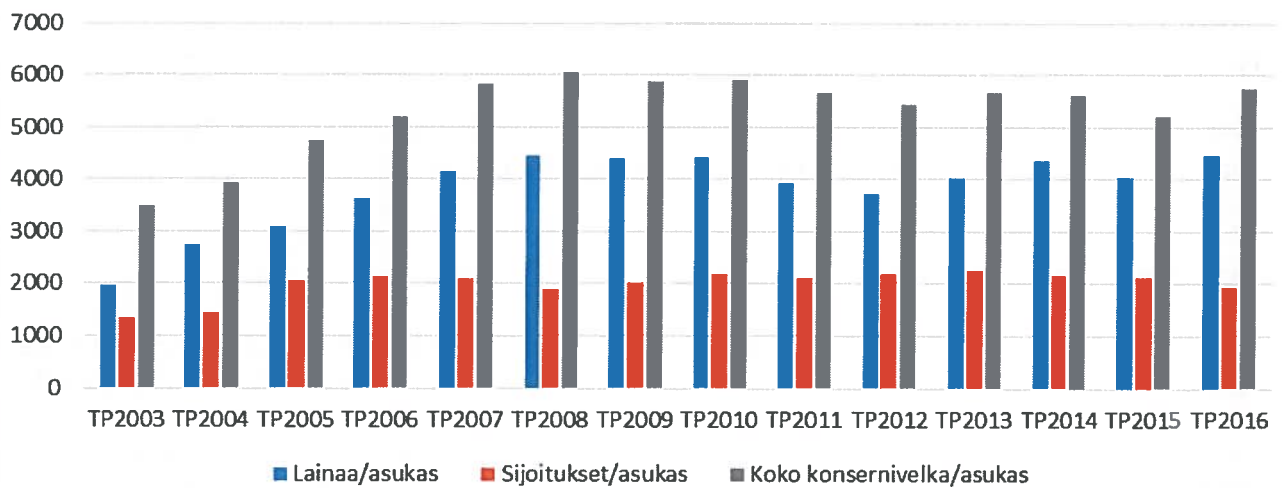
Haapajärven kaupungin sijoitusten arvo 31.12.2016 oli 14 119 698 €, joka on asukasta kohti 1 926 €.

Kun lainamäärästä asukasta kohti (4 449 €) vähennetään sijoitukset (1 926 €) velkamääräksi asukasta kohden jää 2 523 €.

Haapajärven kaupungin lainat ja sijoitukset

Kaupungin ja konsernien lainamäärät ja sijoitukset/asukas

Tarkastuslautakunnan arvio vuoden 2016 talousarvioon asetettujen tavoitteiden toteutumisesta

Tasapainottamisohjelma

Vuoden alussa oli kattamatonta alijäämää 1 944,69 €. Vuonna 2014 tehty tasapainottamisohjelma on toteutunut toiminnan osalta suurimmaksi osaksi.

Investoinnit ovat olleet suuremmat kuin tasapainottamisohjelmassa. Lainamäärän vähentämiseen ei päästy tasapainottamisohjelman mukaisesti, vaan lainamäärä kasvoi.

Kumulatiivista alijäämää taseessa 31.12.2016 oli 745 742,26 euroa.

Tuloslaskelma

Verotulojen kertymä v. 2016 oli 23 135 878 €, joka budjetissa oli arvioitu 23 400 000 €:ksi (sis. ta-
muutokset) eli toteutuma oli 264 152 € pienempi.

Käyttötalous netto v. 2016 kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 3,6 % eli 1 608 669 €. Tilinpäätös
alittaa budjetin 96 241 €, käyttötalouden osalta. Vuoden 2015 tilinpäätös ylitti budjetin 260 626 €.

Perinteisesti terveen kunnallistalouden merkinä on pidetty sitä että vuosikate on vähintään
poistojen suuruinen. Vuosikate vuonna 2016 oli 1 162 407,86 € ja poistot oli 1 732 423,14 €, joten
vuosikate ei riittänyt poistoihin.

Arvopapereiden myyntivoittoja oli 917 999 € ja myyntitappiota 78 062 €.

Rahoitusosa

Vuoden 2016 nettoinvestoinnit olivat 3 642 634 € ja lainakanta kasvoi 2 708 002 €. Vuoden 2015 nettoinvestoinnit olivat 1 520 541 € ja lainakanta väheni 2 740 301 €.

Konsernitarkastelu

Haapajärvi- konserniin kuuluu yhteensä 9 yhteisöä sekä 6 kuntayhtymää. Kaupunginjohtaja vastaa operatiivisesta johtamisesta ja seuraa omistajapolitiikan sekä konsernin tavoitteiden toteutumista.

Konsernien tavoitteena on konsernien koko velkamäärän pienentäminen. Tytäryhtiöiden toiminta esitellään luottamusmiehille maaliskuun loppuun mennessä. Yhtiöiden hallitusten valinnassa huomioidaan Kuntaliiton ohjeet. Yhtiöiden keskinäistä yhteistyötä hallinnossa ja muissa toiminnoissa kehitetään.

Konsernien yhteisissä tavoitteissa, velkamäärän pienentämisestä ei ole onnistuttu. Koko konsernin velkamäärä kasvoi n. 3,32 miljoonaa euroa. Konsernit esittelivät toimintaansa iltakoulussa.

Kiinteistö Oy Haapajärven Vuokratalojen käyttöasteen tavoite on yli 95 %, toteutui 89,7 %. Haapajärven Yrityspalvelut Oy toiminnallinen tavoite on tarjota yrityksille toimitiloja. Hallitilojen vuokrausaste on vain 36 %. Tarkastuslautakunta on huolissaan jatkuvasta käyttöasteen laskemisesta.

Hallintopalvelut

Kaupungin valtiolle maksamat työmarkkinatuen sakkomaksut:

2008	99 840,55
2009	105 823,30
2010	86 816,60
2011	97 734,00
2012	149 524,08
2013	163 713,87
2014	161 077,13
2015	354 013,46
2016	321 858,16

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että työmarkkinatuen sakkomaksu on vastikkeetonta rahaa. Asialle on tehtävä jotakin, kaupunki voi omilla toiminnoillaan pienentää sakkomaksua.

Henkilöstötilinpäätös

Kaupungin johtoryhmä on perustanut työryhmän miettimään keinoja henkilöstön jaksamisen ja työhyvinvoinnin parantamiseksi.

Henkilöstöllä on ollut mahdollisuus osallistua erilaisiin terveyttä ja hyvinvointia edistäviin aktiviteetteihin mm. henkilöstön työhyvinvointipäivä. Henkilöstön työhyvinvointipäivä ei toteutunut vähäisen osallistujamäärän vuoksi.

Vuoteen 2015 verrattuna koko henkilökunnan sairauspoissaolot nousivat 524 päivällä, eli 13 % ja vakinaisen henkilökunnan osalta vähenivät 4 päivällä. Vakinaisen henkilökunnan määrä on kasvanut, kun varhaiskasvatus siirtyi Selänteeltä kuntien organisaatioihin.

Työsuojelutoimikunnan huomiosta kaupungin kiinteistöjen ilmastointien käyttöaika jatkettiin myös yöajalle, mikä on parantanut kiinteistöjen ilmanlaatua ja saanut kiitosta henkilöstöltä.

Selännepalvelut

Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen talousarviomäärärahojen ylitykset olivat talousarvioon verrattuna yli 62 000 euroa.

Sivistystoimi

Hallinto

Pyynnöstä on saatu jälkikäteen luvut koulukuljetuskustannuksista. Opetustoimen kuljetuskustannukset ovat nousseet vuodesta 2015 noin 50 000 euroa.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus siirtyi sivistyspalveluihin 1.1.2016. Varhaiskasvatuspalvelut on pystynyt vastaamaan lain vaatimiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen kokonaisuylitys talousarvioon verrattuna

oli kuitenkin arviointivuonna noin 115 800 euroa. Tarkastuslautakunta ei kuitenkaan voi ottaa asiaan kantaa, koska ei ole tarvittavaa vertailupohjaa.

Yllättäviin menoihin olisi hyvä varautua jatkossa.

Perusopetus

Koulujen yhteinen painopistealue laadun kriteereiden kehittäminen ja vakiinnuttaminen jatkui kevätlukukauden 2016. Kaikkien koulujen yhteisenä painopistealueena on lv. 2015–2016 tieto- ja viestintäteknikan kehittäminen.

Haapajärvi haki ja sai erityisavustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä opetusryhmien koon pienentämiseen lukuvuosille 2015–2016. Avustus käytettiin resurssiopettajien palkkaukseen. Perusopetus on mukana useissa muissakin hankkeissa ja verkostoissa. Esi- ja perusopetuksen toiminnalliset tavoitteet toteutuivat.

Lukio

Lukion oppilasmäärä jatkoi kasvuaan (syksyllä 2016 aloittaneiden määrä 49), mikä on vaikuttanut positiivisesti oppilaskohtaisiin kustannuksiin.

Vapaa-ajan koulutus, Jokilatvan opisto

Jokilatvan opiston Haapajärven osasto on hieman ylittänyt talousarvion. Jokilatvan opiston Haapajärven osasto on pyrkinyt tehostamaan toimintaansa leikkaamalla yhden opetusviikon pois tuntiopetuksesta.

Jokilaaksojen musiikkiopisto ja Tanssiopisto Uusikuu toimivat itsenäisinä oppilaitoksina, joilla on oma hallinto ja rehtori. Tanssiopisto Uusikuu on vuodesta 2009 asti ostanut rehtoripalvelut Jokilatvan opistolta.

Kulttuuri

Kulttuuripalvelut on järjestänyt tapahtumia ja näyttelyitä ja tehnyt aktiivisesti yhteistyötä erilaisten yhteisöjen kanssa. Museokäyntien tavoitteet eivät täytyneet.

Ruokapalvelut

Kustannustason muutoksiin verrattuna kouluaterian hinta ei ole juuri noussut. Ruokapalvelut ovat pystyneet tuottamaan palveluita hyvin alle talousarvioin.

Työnkierron kautta on päästy sairaslomien määrän pienentymiseen.

Kirjasto

Edelleenkin kirjaston lainamäärät sekä kirjastokäynnit ovat laskeneet niin kirjastosta kuin kirjastoautostakin. Kirjastotilojen ja -toimintojen nykyaikaistaminen voisi lisätä kirjaston käyttöä.

Liikunta

Liikuntatilat ja -paikat olivat vuonna 2016 tehokkaassa käytössä mm. Haapajärvellä järjestettyjen liikuntatapahtumien ansiosta.

Uuden uimahallin rakentaminen jatkui vuonna 2016.

Kesällä 2016 järjestetty postilaatikkopyöräily keräsi jälleen suuren suosion, 14 eri kohteeseen tuli yhteensä 5 981 suoritusta.

Hiihtoladut pidettiin heikosta lumitilanteesta huolimatta hyvässä kunnossa.

Tekniset palvelut

Hulevesimaksu

Hulevesimaksutuloja on 81 354 toteutuma 77,48 % ja menoja 75 437 € toteutuma 71,84 %.

Kaavoitus

Haapajärven kaupunginhallitus on päättänyt panna täytäntöön kaupunginvaltuuston hyväksymän keskustan osayleiskaavan 2035. Täytäntöönpanosta jäi pois kolme aluetta, joista on tehty valitus. Korkein oikeus hylkäsi valitukset 2.9.2016.

Tuulivoimalapuisto- ja yleiskaavat kaavoitettiin. Tuulivoimalapuistoista Ristiniityn ja Välikankaan kaavoitus hyväksyttiin ja Pajunkankaan tuulivoimalapuiston osayleiskaava on vireillä.

Yksityistiet

Yksityisteiden talviauraus järjestettiin edelleen kaupungin toimesta ja asutuilta kiinteistöiltä perittiin omavastuuosuus 50 euroa / talous. Kaupunki osallistuu edelleen sellaisten yksityisteiden peruskorjaukseen, jotka saavat valtionosuuden.

Yksityisteitä Haapajärvellä on 260 km. Talousarviossa oli varattu 155,86 €/km/v. Tilinpäätöstoteuma 91,75 €/km/v eli 58,87 %.

Yksityistiet: menot 61 030 €, 60,91 % (TA 100.200 €)
tulot 37 176 €, 67,59 % (TA 55.000 €)

Yksityistiemäärärahaa on arviointivuonna säästynyt 21 346 €.

Liikenneväylät

Kaupungin ylläpidettäviä katuja on 37 km. Talousarviossa oli varattu 3 802 €/km/v. Tilinpäätöstoteutuma 5 552 €/km/v eli 146,03 %. Liikenneväylämenot 207 136 €.

Investoinnit

Investoinnit toteutuivat pääosin valtuuston päätösten mukaisesti. Uimahallin rakennustöitä jatkettiin vuonna 2016. Torialueen rakennus ja Ståhlberginkadun peruskorjaus on saatettu loppuun. Myös Oksava-Siiponkoski kevyen liikenteen väylä valmistui vuonna 2016. Kokonaisuutena investoinnit toteutuivat määrärahan puitteissa.

Haapajärvellä 19.5.2017

Haapajärven kaupungin tarkastuslautakunta

Reijo Puranen
Puheenjohtaja

Esko Isoniemi
Varapuheenjohtaja

Jussi Peltokorpi
Jäsen

Anne Hannila
Jäsen

Urho Vatanen
Varajäsen

Saija Isoniemi
Varajäsen